

**รายงานผลการสำรวจ สภาพปัญหาและความต้องการของ
แรงงานหญิงที่ถูกเลิกจ้างและถูกลดเวลาทำงาน
จัดทำโดย
กลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี**

1. บทนำ

วิกฤตเศรษฐกิจที่เริ่มต้นจากต่างประเทศกำลังส่งผลกระทบต่อประเทศไทยมากขึ้นเรื่อยๆ รัฐบาลและกระทรวงแรงงานได้ประกาศมาตรการช่วยเหลือออกมาแล้วจำนวนหนึ่ง มีเป้าหมายทั้งเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจโดยทั่วไปและเพื่อช่วยเหลือแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง

อุตสาหกรรมที่ปิดกิจการและเลิกจ้างแรงงานจำนวนมาก ส่วนหนึ่งได้แก่ กิจการด้านสิ่งทอขึ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นกิจการที่ใช้แรงงานส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง เช่น แรงงานที่ถูกเลิกจ้างใน จ. อโยธยา จำนวนทั้งหมด 6,239 คน (1 มค. 51- 19 มค.52) เป็นผู้หญิง 3,832 คน หรือร้อยละ 61

ที่ผ่านมา หลายฝ่ายให้ความห่วงใยประเด็นผลกระทบวิกฤตเศรษฐกิจต่อผู้ใช้แรงงาน แต่ยังไม่ค่อยมีการกล่าวถึงแรงงานหญิงเป็นการเฉพาะ ทั้งที่แรงงานหญิงที่ถูกเลิกจ้างหรือลดวันทำงาน มักมีปัญหาและความต้องการต่างจากแรงงานชาย เพราะนอกเหนือจากการทำอาชีพเพื่อหารายได้แล้ว แรงงานหญิงยังต้องรับบทบาทในการดูแลครอบครัว โดยเฉพาะการดูแลสมาชิกที่ยังเล็กหรือพึ่งพาตนเองไม่ได้ เมื่อถูกเลิกจ้าง นอกจากขาดรายได้แล้ว แรงงานหญิงยังได้รับผลกระทบที่สำคัญ คือ

- มีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลและความช่วยเหลือน้อยกว่า เพราะมีภาระต้องดูแลครอบครัว
- มีแนวโน้มที่จะต้องกลายเป็นแรงงานนอกระบบ และไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม
- มีแนวโน้มที่จะยากจนมากขึ้น เนื่องจากรายได้ลดลง และต้องแบกรับภาระหลายด้าน

การสำรวจครั้งนี้ จัดทำขึ้นด้วยความตระหนักว่า การมีงานทำ คือความมั่นคงที่สำคัญที่สุดของแรงงาน ทั้งหญิงและชาย มาตรการป้องกันเป็นสิ่งที่ดี และการช่วยเหลือผู้ที่ถูกเลิกจ้างแล้วก็เป็นความจำเป็น มาตรการต่างๆ ต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้แรงงานเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง

2. ผลการสำรวจ

2.1 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานหญิงที่ถูกเลิกจ้างและลดเวลาทำงาน

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจ จำนวน 77 คน เป็นแรงงานที่ถูกเลิกจ้างแล้ว 62 คน และแรงงานที่ถูกลดวันทำงานและมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกเลิกจ้าง จำนวน 15 คน อายุเฉลี่ยของกลุ่ม อยู่ที่

34.7 ปี โดยอายุน้อยสุด คือ 19 ปี และมากที่สุด คือ 60 ปี ร้อยละ 35 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และร้อยละ 26 จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ทั้งหมดถูกเลิกจ้างและลดวันทำงานจาก กิจการสิ่งทอและกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดนครปฐม อโยธยา ปทุมธานี และชลบุรี

ด้านครอบครัว แรงงานหญิง ร้อยละ 55.8 มีสถานภาพสมรสคู่ คู่สมรสมีรายได้เฉลี่ย 6,658 บาท ต่อเดือน โดยคู่สมรส 9 ราย ไม่มีรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบุตร 1-2 คน กำลังศึกษาในระดับต่างๆ กัน ตั้งแต่อนุบาลถึงปริญญา

ก่อนถูกเลิกจ้าง แรงงานหญิงมีรายได้เฉลี่ยที่ 6,082.29 บาทต่อเดือน

หลังถูกเลิกจ้าง (เฉพาะแรงงานที่ถูกเลิกจ้างแล้ว จำนวน 62 คน) แรงงานที่เพิ่งถูกเลิกจ้างและ บางส่วนที่ถูกเลิกจ้างเมื่อปี 2551 ยังไม่มีรายได้จากแหล่งไหน ในขณะที่แรงงานบางส่วนที่ถูกเลิกจ้างเมื่อ ปีที่แล้ว มีรายได้จากงานใหม่ เช่น รับจ้างทั่วไป ขายของ เย็บผ้า พับถุง ส่วนใหญ่รายได้น้อยกว่าเดิม คือ ไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน บางรายที่ประกอบอาชีพพับถุง มีรายได้เดือนละไม่ถึง 1,000 บาท

แรงงานส่วนใหญ่ยังรักษาสิทธิประกันสังคมของตนไว้ ตามมาตรา 39 มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้ เป็นสมาชิก และมีแรงงานจำนวนหนึ่งที่ทำงานจ้างเหมาในสถานประกอบการขนาดเล็ก นายจ้างไม่ได้ทำ ประกันสังคมให้มาตั้งแต่ตอนทำงาน

2.2 ความเดือดร้อนหลังถูกเลิกจ้าง

แรงงานหญิงมีค่าใช้จ่ายหลัก 4 ด้าน คือ

1. การบริโภคประจำวัน เป็นจำนวนมากที่สุด เฉลี่ย 4,218.75 บาทต่อเดือน
2. การศึกษาของบุตร (ส่วนใหญ่ ได้แก่ ค่าเดินทางและอาหารกลางวัน) เป็นจำนวนรองลงมา เฉลี่ย 2,960.61 บาทต่อเดือน
3. ค่าที่พัก เฉลี่ย 2,353.35 บาทต่อเดือน
4. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าผ่อนบ้าน ผ่อนรถ และส่งเงิน ให้พ่อแม่

นอกจากความเดือดร้อนด้านค่าใช้จ่าย แรงงานที่ถูกเลิกจ้างบางส่วนยังประสบปัญหาการ ขอรับสิทธิประโยชน์จากการเลิกจ้าง เช่น เงินชดเชยตาม พรบ. คุ้มครองแรงงาน

2.3 ความช่วยเหลือที่ต้องการ

1. ด้านอาชีพ โดยเฉพาะการให้เงินกู้เพื่อการลงทุนประกอบอาชีพของตนเอง จำนวนเงินที่ ต้องการ อยู่ในช่วง 10,000 - 50,000 บาท
2. การศึกษาของบุตร เช่น ค่าอาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียน ค่าเล่าเรียน(เอกชน) เงินกู้ ฯลฯ
3. เงินช่วยเหลือเพื่อการดำรงชีพเป็นรายเดือน บางรายเสนอว่า เดือนละ 3000 บาท

4. ลดเงินประกันสังคมลงครึ่งหนึ่ง
5. การฝึกอาชีพ เช่น ทำอาหาร เสริมสวย ตัดเย็บเสื้อผ้า
6. อื่นๆ เช่น ที่พัก การรับเงินชดเชยกรณีเลิกจ้างตาม พรบ. คู้มครองแรงงาน

3. วิเคราะห์ข้อมูล

สาระสำคัญของปัญหาและความต้องการ ของแรงงานหญิงที่ถูกเลิกจ้าง มีดังต่อไปนี้

1. รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ เนื่องจาก
  - รายได้เดิมก่อนถูกเลิกจ้าง แค่อใช้จ่ายประจำเดือน ไม่มีเงินเก็บสำรองในยามจำเป็น
  - เงินชดเชยที่ได้จากการถูกเลิกจ้างและประกันว่างงานมีจำนวนน้อย เนื่องจากคิดจากฐานรายได้เดิม ซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำ
  - สำหรับคนที่มีครอบครัวแล้ว รายได้ของสามีเพียงลำพังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว
2. ค่าใช้จ่ายหลักของแรงงานส่วนใหญ่ เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เช่น อาหาร การศึกษาของบุตร และที่พัก ถ้าตัดทอนลงไป จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะบุตร แม้จะมีโครงการเรียนฟรี 15 ปี ซึ่งเป็นโครงการที่ดี มีประโยชน์ต่อผู้มีรายได้น้อย แต่ครอบครัวยังต้องรับภาระค่าเดินทางและค่าอาหารกลางวันเอง
3. แรงงานบางส่วนที่หางานใหม่ทำได้แล้ว ส่วนใหญ่ได้งานในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ และมีรายได้น้อยลง ในขณะที่ต้องใช้จ่ายเพื่อรักษาสิทธิประกันสังคมมากขึ้นเป็น 2 เท่า และถ้าไม่รักษาสิทธิดังกล่าวก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่สำคัญในระยะยาว เช่น การประกันชราภาพ
4. แรงงานที่กำลังหางานใหม่ให้ความสนใจกับการฝึกอาชีพและลงทุนประกอบอาชีพอิสระของตนเองมากกว่าการเป็นลูกจ้าง เช่น ค่าขาย ปัจจุบัน รัฐบาลมีโครงการฝึกอาชีพและให้สินเชื่อ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง ธกส. กับสปส. ทำอย่างไร แรงงานหญิงจะเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากโครงการดังกล่าวได้

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานที่ถูกเลิกจ้างอย่างเร่งด่วน เพื่อให้แรงงานมีหลักประกันรายได้ขั้นต่ำสำหรับการดำรงชีพ ทั้งของตนเองและของสมาชิกในครอบครัวที่พึ่งตัวเองไม่ได้
2. จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบสถานการณ์การให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ โดย ให้ตัวแทนผู้ใช้แรงงาน ทั้งหญิงและชาย มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ

3. จัดโครงการส่งเสริมการฝึกอาชีพและการลงทุนประกอบกิจการขนาดเล็กสำหรับแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง โดยรัฐจัดสรรงบประมาณให้องค์กรแรงงาน และสถานประกอบการเป็นผู้จัดทำโครงการในพื้นที่ย่านอุตสาหกรรมและชุมชนต่างๆ เนื่องจากการจัดทำโครงการในระดับชุมชนจะทำให้แรงงานหญิงมีโอกาสมีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งในด้านการบริหารจัดการและการให้บริการ
4. การลดเงินสมทบประกันสังคมตามมาตรา 39 เพื่อให้แรงงานที่ถูกเลิกจ้าง ทั้งหญิงและชาย สามารถรักษาสถานภาพการเป็นผู้ประกันตนไว้ได้ และได้รับการคุ้มครองในระยะยาว

การมีงานทำ คือ ความมั่นคงที่สำคัญที่สุดสำหรับแรงงานทุกคน ทั้งหญิงและชาย การส่งเสริมให้แรงงานหญิงที่ถูกเลิกจ้างสามารถทำงานที่ดีได้อีกครั้ง เป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด แต่ในระยะเร่งด่วน เฉพาะหน้า มาตรการความช่วยเหลือแบบให้เปล่าที่ถูกต้องตรงความต้องการและมีประสิทธิผล ก็เป็นสิ่งจำเป็น

คณะทำงานสำรวจข้อมูล

เพลินพิศ ศรีศิริ	ประธานกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี
สงวน ชุนทรง	กลุ่มสหภาพแรงงานย่านอ้อมน้อย-อ้อมใหญ่
ไถยยนต์ มาดี	กลุ่มสหภาพแรงงานย่านอยุธยา
ศิริพร เจริญสุข	สหพันธ์แรงงานเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
จันทคราม กฤษมลาอยู่	กลุ่มสหภาพแรงงานย่านภาคตะวันออก
สุธิดา ลีนคำ	มูลนิธิอารมณีย์ พงศ์พจน์